

KALAUZ

A SIKETNÉMÁK OKTATÁSA ÉS NEVELÉSE TERÉN. HAVI FOLYÓIRAT.

Megjelenik július és augusztus kivételével minden hó végén.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Felelős szerkesztő és kiadó:	HIRDETÉSEK ÁRA:
Egész évre . . . 2 frt 50 kr.	Scherer István	Soronkint. 15 kr
Egyes szám ára: . . 25 kr.	Budapest, I. Pálya-utca 3.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM: Az intézetek berendezésének kérdéséhez. *Spüler András.* — Református siketnéma-intézet. — Egyesületi hírek. — Hazai intézeteink és iskoláink. — Könyvszemle. — Külföldi szemle. *Zádor.* — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

Az intézetek berendezésének kérdéséhez.

Siketnéma-fiúiskolák. — Siketnéma-leányiskolák.

Igen figyelemre méltó eszmét pendített meg valaki a „Kalauz“ VIII. évfolyama utolsó számában. Arról van ugyanis szó, hogy a növendékek nem szerint elkülönítve, külön-külön iskolákban neveltessenek. Az eszme nem új, sőt Amerikában és Franciaországban már megtestesült, hazánkban azonban ez időig senki sem vetette fel e kérdést. Anyaintézetünk, a váczi intézet, kezdettől fogva vegyes intézet volt s ez a későbbi időkben mintául szolgálván az újabbi iskolák és intézetek felállítása alkalmával, természetes, hogy azok is hasonló berendezést nyertek. Avagy azért késtünk e dologgal, mert Németország, mely tanítás tekintetében bizonyára az első helyet foglalja el s így minden restelkedés nélkül követésre méltó, még eddig nem foglalkozott e kérdéssel? Legyen az ok bármi, az eszme fel van vetve, törekedjünk a megvalósítására.

Hogy elég ok van rá, azt nem nehéz kimutatni.

Tudvalevő dolog, hogy a fiúk általában sokkal mozgékonyabbak, pajkosabbak, mondjuk, hogy durvábbak, mint a leányok. Hozzá járul ehhez az, hogy a siketnéma fiúknak legnagyobb része, a szülői nevelést nélkülözve, az intézetbe való felvételig — a mi a legritkább esetben szokott az iskolaköteles korban megtörténni — tetszés szerint csavaroghat az utcákon. Ily körülmények között megesik,

hogy némelyek oly megfigyeléseket és tapasztalatokat tesznek az élet salakosabb mezején, a mik erkölcsük épülésére legkevesébbé sem alkalmasak s minél későbbben kerülnek az intézetbe, annál vásottabb utczagyerekeket nyerünk bennük.

Ha azt tekintjük, hogy a váczi intézetben 10, a kolozsváriban 12 éves korig, a temesvári intézetben pedig úgy látszik, előrehaladottabb korban is vétetnek fel növendékek, nem csodálkozhatunk azon, hogy az amúgy is csintalanabb és elevenebb fiúk között néhány oly rossz erkölcsi magaviseletű is akad, kikkel szemben a többi fiúk erkölcsét megóvni is elég gondot ad.

Ha most azt vesszük, hogy a leányok, bár külön felügyelőnő alatt, a fiúkkal egy udvarban tartózkodva, figyelemmel kísérhetik azok játékait, gorombaságát, dulakodását, sőt veszekedését is, mi minden felügyelet daczára megtörténhetik, könnyen beláthatjuk, hogy a sok roszból valami csak ragad a leányokra is, mert a példa vonz. De ne menjünk az udvarra, maradjunk a tanteremben. Hát itt nem nyílik alkalom a leányoknak, hogy az egymás iránti figyelmetlenséget, gyengédtelenséget a fiúk példája folytán megszokják?

Növeli a bajt, hogy a fiúknak sok mindent lehet és kell megengedni, mit a leányoknak tenniök nem illik s nem is szabad.

A birkózás pl. testedző voltánál fogva igen egészséges mozgás, mit a fiúknak minden aggodalom nélkül, jelenlétünk alkalmával megengedünk, de már a leányoktól rosz néven vesszük, ha azok, a fiúk példáján indulva, szintén kedvet kapnak a dulakodásra s egymás ruháját és haját tépdesik. És tessék most azzal előállani, hogy a fiúknak szabad, de nektek nem illik s így nem is szabad, valjon megértik-e azt s igazságosnak tartanak-e minket? Alig hiszem.

Azután meg egészen más tulajdonságokkal kell felruháznunk a fiúkat és másokkal a leányokat. A fiúnak bátornak kell lenni, a leánynál e tulajdonságot sok esetben szemtelenségnek nevezzük. A szerénység egyike a legszebb női tulajdonságoknak, a fiúknál azonban gyakran

gyávaságnak nevezhetjük, nem azért, mintha a fiúknak nem kellenék szerényeknek lenniök, hanem mert a mérték, melylyel e tulajdonságot mérjük, a két nemnél nem egyenlő. A szerénység azon alakja, mely a fiúknál nyilvánul, még korántsem nevezhető annak a leányokra nézve s úgy vagyunk még igen sok lelki tulajdonsággal. Azt hiszem, ha azon fiú, kit mindenféle tekintetekből jó fiúnak tartunk, másnap előbbeni tulajdonságainak megtartásával mint leány kerülne szemünk elé, igen rossz lány állna előttünk.

Az eddigiekből láthatni, hogy a fiúk és leányok együttes nevelése az utóbbiakra nézve káros. Nem úgy áll a dolog a fiúknál, mert azok ily körülmények között határozottan csiszolódnak, úgy hogy azt lehetne mondani, a mennyit a fiúk durvaságukból veszítenek, ugyanannyit nyernek belőle a leányok és ez annál inkább tény, minél kevésbé vannak egymástól elválasztva.

Hogy a családi nevelést nyerő fiú- és leánygyermek együttléte egymás erkölcsére káros hatással nincsen, annak oka az, hogy kevesen vannak s folyton a gondos anya örködése alatt állanak, ki nem fizetésért, hanem életcélja folytán igyekszik jó gyermekeket nevelni.

Ennyit nevelési szempontból.

De nemcsak nevelési, hanem tanítási szempontok is ellene vannak, hogy a fiúk és leányok együttesen képeztessenek. Az élő beszéd tanítása mellett folytonosan kénytelenek vagyunk a gyermekek kiejtésbeli hibáit javíztatni, a mi legsikeresebben az érzékeltetés által történik. Az érzékeltetés módja azonban oly természetű, mely idősebb leányokkal fesztelenül nem történhetik. Tegyük fel, hogy valamely leány hirtelen fejhangon kezd beszélni. Nem furcsa helyzetbe jut-e a tanító a növendékkel, midőn e baj orvoslása céljából a beszédet a mellen kell érzékeltetnie a leánynyal? Hát még akkor, ha az illető tanító fiatal!

Másrészt, mindaddig, míg a leányok a fiúkkal közösen képeztetnek, sem tanítás, sem nevelés szempontjából nem lehetünk tekintettel az előbbiekre élethivatására. A jelenlegi viszonyok mellett a leányoknak teljesen ugyan-

azt kell tanulniok, mint a fiúknak, akár hasznosak és szükségesek ezek az ismeretek reájuk nézve, akár nem és viszont sok olyat nem tanulnak, mire valóban szükségük volna.

Látni való tehát, hogy úgy nevelési, mint erkölcsi szempontból jobb volna, ha a fiúk és leányok külön iskolákban helyeztetnének el. Szükséges volna tehát a siketnéma-fiúiskolák és siketnéma-leányiskolák létesítése. Az elsőkben tanítók, az utóbbiakban pedig tanítónők végeznék az oktatást. Az iskola élére pedig férfi volna állítandó, azon oknál fogva, mert az intézetek — melyek hazánkban úgysis legnagyobbbrészt a közönség áldozatkész-sége folytán keletkeztek s keletkeznek a jövőben is — hivatva vannak érdeklődést kelteni az ügy iránt s emberbarátokat szerezni a siketnémák számára, a mihez nagyon kíváncs az életben való élénk mozgás; ezt pedig férfi sokkal szabadabban teheti s jobban érti, mint a nő.

A siketnéma-leányiskolákban természetesen csekélyebb volna a tananyag, mint a mostani intézetekben. Az első négy évben a szellemi képzés lépne előtérbe, az utolsó négy évben azonban szellemi képzés és kézimunka egyenlő gondban részesülne. Sőt azon kellenék lenni, hogy a leányok sokkal többet tanuljanak a kézimunkákból és női foglalkozásokból, mint jelenleg, úgy, hogy egyik-másiknak kenyérkereseti forrását is képezhessék. Ezen czél érdekében az utolsó évben csak délelőtt volna rendes előadás tartandó, délután pedig női kézimunkákat és iparokat kellenék tanítani.

Meglehet, hogy erre azt mondja valaki, visszatértem oda, hol a vácsi intézet keletkezésekor volt. Mentségemre szolgáljon az, hogy csakis a leányokat akarom a délutáni szellemi munkától elvonni s nem egyuttal a fiúkat is, a mi bizonyára különbség. Másrészt meg vegyük úgy, mint ha az iskola csak hat osztályu volna; nincs-e országos intézetünk, melyben a fiúk sem tanulnak tovább hat esztendőnél? A másik két esztendőt pedig, ha úgy tetszik, tekintsük továbbképző tanfolyamnak. Azt hiszem, hogy továbbképző tanfolyam, legyen az bármily módon szervezve, soha több szellemi képzést nem fog nyújthatni, mint

az általam tervezett módon. Sőt tovább megyek. Legyen úgy, hogy az első 6 osztály, mint teljes egész, a tulajdonképeni iskolát, a 7. és 8. tanév pedig tényleg egészen a továbbképző tanfolyamot képezze. Ez esetben elég volna, ha az utolsó két osztály mindegyike hetenként 3-szor részesülne tanításban, a többi napokban a munkatermekben és konyhában foglalatoskodnának a különböző női kézimunkák, női szabászat, fehérneműek varrása, sütés, főzés és egyéb házi teendők elsajátítása céljából. A rendes tanítás nem ugyanazon időben volna a nevezett osztályokban, hanem felváltva pl. úgy, hogy a VII. osztály növendékei hétfőn, szerdán és pénteken, a VIII. osztálybeliek pedig kedden, csütörtökön és szombaton tanulnának, a hét többi napjaiban gyakorlati kiképzést nyernének. Ők végeznék a tisztogatást, seprést, mosást s teljesen pótolnák a cselédeket; a fennmaradó időt pedig házi feladatok készítésére fordíthatnák.

Az ily módon felállított siketnéma-leányiskolák sokkal kevesebb költségbe kerülnének, mint az ugyanannyi növendékkel bíró vegyes iskolák, mert a tanítónők fizetésére kevesebb összeg kellenék, mint a tanítókéra, továbbá cselédségre, mosónőkre sem kellenék költekezni s a mennyivel több költséget okozna egy, a női ruhaszabászathoz is értő kézimunka-tanítónő alkalmazása, ugyanannyi, ha nem több, takaríthatná meg a növendékek ruhájának az intézetben való elkészítése által. Az igazgatón kívül csak 7 tanítónőre volna szükség, mert a VII. és VIII. osztály növendékeit egy tanítónő taníthatná.

Humánus ügyünk jelenlegi mostoha állapota mellett alig gondolhatunk az eszme minél előbbi megvalósítására s bizonyos, hogy az eszme sokáig fog óhaj maradni. A körülmények azonban változhatnak, a siketnéma-oktatás ügye fejlődésnek indulhat s akkor ne mulasztjuk el az intéző körök figyelmét az új iskolák felállításánál ez eszmére felhívni.

Ezen szerencsés idő beálltaig összes törekvésünk csakis arra irányulhat, hogy szakképzett tanítónőket nyerjünk s hogy a már meglevő intézetek és iskolák lassanként megfosztassanak vegyes jellegüktől. Az elsőt illetőleg

történtek már kísérletek, de eredménytelenül, mert vannak ugyan okleveles tanítónők, de egy sem működik pályánkon. Ez azonban még nem jogosít fel azon feltevésre, hogy e pályára hajlammal és képességgel bíró nők ne találkozzanak.

A fennálló intézetek közül leghamarább azoknál lehetne a vegyes jelleget megszüntetni, melyek nem szorulnak a nagy közönség áldozatkészségére s melyek az alapítványi helyek betöltése által is elegendő növendékkel birnak; ilyenek a váczi és budapesti országos intézetek. Nevezett intézeteknél ugyanis a jövő évtől kezdve az I. osztályba csakis fiúkat kellenék felvenni, miáltal 8, illetve 6 év múltán tiszta fiúiskolákká válnának.

Ha azonban bármily okból lehetetlen volna a leányokat nevezett intézetekből kiszorítani, legalább úgy lehetne a bajon keveset segíteni, hogy az egyik évben csak fiúk, a másikban pedig csak leányok vétessenek fel; a mely intézetnél pedig parallel osztályok felállítása szükséges, ott nemre való tekintetből történjék a csoportosítás. Így legalább az volna lehetséges, hogy a leányokat más szellemben, más tanterv szerint tanítsuk. Szükségből az is jobb, mint a mostani rendszer.

Szóval, gondolkozzunk e tárgy fölött és tegyük meg, a mit az ügy érdekében tehetünk.

Spüler András.

Református siketnéma-intézet.

Református siketnéma-intézet felállítása érdekében *Németh László*, a váczi intézet tanítója a „Hajnal“ czimű protestans belmissiói folyóiratban hosszabb cikklet közöl, a melyből átveszszük a következőket:

„Még a reformátusok is, kik eleitől kezdve büszkék voltak arra, hogy iskoláik a tudományok kútforrásai, az övéik voltak a legvirágzóbbak és leglátogatottabbak, kik nagy áldozatokkal alapították és tartották fenn közép- és felső iskoláikat; kik nem rettentek vissza semminemű áldozattól, a mi a gyermekek, a leendő egyháztagok neveltetése érdekében történt;

kik között népiskolát még a legszegényebb egyház is állított s kik még maig is büszkén, önérzettel verhetik mellüket, mert a bevett vallásfelekezetek között aránylag a reformátusok között legnagyobb az iskolázottak száma: — siketnémáikról megfeledkeztek.

És ezeken valóban náluk is beteljesült a mondás: *Elvész az én népem, mely tudomány nélkül való*; mert a református siketnéma gyermekek is — mint a más vallásuak — az állatiasság posványában vesznek el.

Református egyházi és világi előljáróink, hatalmas uraink, ne legyen ez így tovább!

Ama tizenkilencz ezer huszonnégyszerezvennégy siketnéma embertárs között, kik a szerencsések felé emelik esdő tekintetüket, kik könyörületességért, krisztusi szeretetért esdenek, — ezek között ezer hétszáz negyvennyolcz református vallású van. Ez az 1748 szerencsétlen hitsorsos arra kér titeket, hogy tegyétek nekik lehetségessé, hogy mesterséges úton tanulhassák meg azt, a mit nektek a természet önkényt, Isten ingyen kegyelméből megadott. Tanítassátok meg beszélni őket, legyen előttetek őseitek példája, kik százezreket áldoztak iskoláikra — tölekek kevesebb áldozat is elég.

Ezer hétszáz negyvennyolcz református siketnéma között, körülbelül háromszázötven az iskolaköteles. — Harmadfél millió református, 350 siketnéma gyermeket kevés áldozattal tehet magához méltóvá, tehet igazi emberré. Hozzátok is szól a mester:

A ki csak egynek is gondját felveszi az én nevemben az én kicsinyeim közül, az az én gondomat veszi fel.

Buzduljunk Mesterünk, Megváltónk szaván, vegyük fel az ő kedveltjeinek: a *gyermekek* egy részének, a siketnéma gyermekeknek gondját!

Én bízom az isteni gondviselésben, hogy szavam nem lesz *kiáltó szó a pusztában*. Mert fog akadni olyan nemesszívű emberbarát, vagy gazdag egyház a reformátusok között, a ki legalább hajlékot ad a sors e mostoha gyermekeinek, vagy ha nem, bizonyára lesz a reformátusok között olyan szánalomérzet e nyomorultak iránt, hogy közadakozásból lehet építeni egy hajlékot, a hol őket összegyűjtve, nevelés és tanítás által édes magyar hazánk és református egyházunk hasznos polgáraivá nevelhessük.

Az egyházkerületek sem fognak bizonyára elzárkozni e szerencsétlenek elől, legalább egy-egy tanerőt tartanak fenn azok neveltetésére.

A magas minisztérium is bizonyára támogatni fogja-e nemes törekvést — szellemi és anyagi segítségét nem tagadhatja meg és oda fog működni, hogy e terv valóban teljesülésbe mehessen.

Hazánkban létező részint országos, részint városi, részint felekezeti iskolákban körülbelül húsz református siketnéma-gyermek taníttatik. A többi, mint mostoha gyermeke a sorsnak, árván, neveletlen marad.

Ezek nevében s ezekért emelünk mi szót. Isten nevében kérjük azokat, kik elég gazdagok és hatalmasok arra, hogy segíteni képesek: vegyék fel a siketnémák gondját, hogy azok emberi méltóságra, Isten igaz ismeretére neveltessenek. — Szellemi és anyagi segítségét ne tagadja meg egy református ember sem egy létesítendő református siketnéma iskola érdekében. — Nyújtsa segélykezét mindenki tőle telhetőleg, jó szívvel-lélekkel szegények és gazdagok, nagyok és hatalmasok egyaránt, hogy legalább a keresztyén egyház egy részében; a református egyházban szüljön eredményt a szerető hitsorsosok által a siketnémákra a Mester szava: *Effata! Nyilatkozzál meg!*“

Óhajtjuk és reméljük a siketnémák érdekében, a kik között mi vallás szerint ugyan nem tudunk különbséget tenni, de azért elismerjük a vallás felekezetek által fentartott iskolák jogosultságát, hogy kartársunk lelkes felhívása viszhangra találjon s az ezredéves ünnepély új siketnéma-iskolával is tanúsítsa a református hitfelekezet áldozatkészségét.

Egyesületi hírek.

A siketnémákat gyámolító egyesület igazgató-bizottsága szeptember hó 26-án tartotta meg Kléh István alelnök elnöklése alatt a nyári szünet után első gyűlését a bizottsági-tagok élénk részvétele mellett. Mindenekelőtt felolvastatott az egyesület védnökének Vaszary Kolos bibornok herczegérseknek levele, melyben a közgyűlés részéről történt üdvözlést megköszöni s az egyesület céljainak előmozdítására 100 frt adományt küld. — A bizottság az adományért hálás köszönetének adott kifejezést s az elnökséget kérte fel, hogy azt Ő Eminenciája elé jutassa.

Az egyesület alaptőkéjének elhelyezésére vonatkozó módzatok megállapíttatván, utasíttatott pénztáros, hogy a begyűlt alaptőkét az első hazai takarékpénztár egyesületnél helyezze letétbe. — Feldmann Arnold újpesti tanítónak a jelen tanévre, minden további kötelezettség nélkül 50 frt segélyt szavazott meg a bizottság, kikötötte azonban, hogy ez összeg fejében egy vagyontalan siketnémát díjtalan tanításban fog részesíteni. — Jabukovics Mária siketnéma leány számára 5 frt ára lóvasuti jegy kieszközlésére az elnökség felkérte. — A bizottság

felkérendőnek határozta a pénzügyministeriumot, hogy az esetleg jövőben rendezendő sorsjáték jövedelmében való részesedés végett egyesületünket is előjegyzésbe venni kegyeskedjék. — Végül Dr. Szmrecsányi Miklós bizottsági-tag azon óhajának kifejezése után, hogy e jótékonyczélú egyesület mentül nagyobb mértékben szerezze meg a nagy közönség rokonszenvét, a gyűlés véget ért.

A siketnémákat gyámolító egyesület alapító tagjaiul léptek be a legutóbbi időben: gerenthi báró Hirsch Mórítz 200 frttal, Debreczen városra 25 frttal, Szatmár-Németi város 25 frttal. Az egyesület alapító tagjainak száma ezáltal 139-re szaporodott s befizetett alaptőkéje meghaladja ez idő szerint a 3600 frtot.

Hazai intézeteink és iskoláink.

Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi Minister úr Roboz Józsefet, az aradi iskola volt igazgató-tanítóját s legutóbb a dadogók és hebegők állami tanfolyamának vezetőjét, a vakok intézete igazgatójává kinevezett Pivár Ignác helyébe, a váczi intézet igazgatójává nevezte ki.

A váczi intézet természettudományi gyűjteményének gyarapodása. Szalay Imre muzeumi igazgató a következő levelet intézte a váczi intézet igazgatójához:

2486. sz. Siketnémák orsz. intézete tek. igazgatóságának
Vácson.

A magyar nemzeti muzeum fölös példánya gyűjtemény-tárgyairól a muzeumi szabályzat 57. és 58. §-ai értelmében saját hatáskörömben intézkedhetvén, ama kedvező helyzetben vagyok, hogy a tek. Igazgatóságnak folyó évi szeptember hó 15-én 234. sz. alatt hozzám intézett becses megkeresésének megfelelhetek.

Kiváló örömemre szolgál, hogy épen a váczi intézetnek tehetek szolgálatot, amely intézethez korábbi hatáskörömből oly sok emlék fűz.

Magam is teljes mértékben osztom a tek. Igazgatóság abbéli nézetét, hogy a hallás hiányában szenvedő növendékek kiképzésének leghathatósabb módszere a szemléltető-oktatás; ezért jelenlegi minőségemben is tölem kitelhető módon kívánom e nemes czélt előmozdítani s egyelőre 95 darab kitömött madarat és 54 darab alsóbb rendű állatot indítottam utnak; eme küldemény lajstromát ./. alatt csatolom s megjegyzem, hogy annak néhány emlőssel, hal- és csuszó-mászó állattal, továbbá egy

rovar, növény és ásványgyűjteménynyel, teljes természetrajzi gyűjteménynyé leendő kiegészítése iránt a szükséges intézkedéseket megtettem. — Hazafiui üdvözlettel. — Budapest, 1895. október 11-én. Szalay Imre a magyar nemzeti muzeum igazgatója. — Ő Méltósága ez újabbi rendelkezésével ismét fényes tanujelét adta a siketnémák iránt érzett jóakarátának s magunk részéről csak örülünk, hogy állami intézetünk rég érzett hiánya megszűnt.

A kolozsvári királynapokból. Megható jelenet folyt le Kolozsvártt, midőn a király az ottani siketnéma-intézetet meglátogatta. Az intézet kapujában *Szvacsina* Géza városi tanácsos és *Hegedűs* Sándor országgyűlési képviselő s az intézet tisztviselői állottak és üdvözölték a felséges vendéget. Midőn a király az intézetbe lépett, először is megtekintette az emléktáblát, melynek lapján feljegyezve áll, hogy az intézet alapját a király vetette meg adományával 1887-ben tett látogatása alkalmából. A király örömét fejezte ki, hogy az intézet ily rövid idő alatt fölépült és fölvirult. Ezután a vizsga terembe lépett, hol a negyvenkét növendék háromszoros éljennel fogadta. Hegedűs Sándor engedélyt kért, hogy egy növendék, ki mint teljesen siketnéma került az intézetbe, őt üdvözölhesse. A király megengedte s erre a szegény fucska előlépett és tiszta, érthető hangon üdvözölte a királyt. Az üdvözlés mélyen meghatotta ő felségét és könnyek gyűltek a szemeibe. Félórát töltött a humánus intézet falai közt, beirta nevét az emlékkönyvbe és mély elismerését fejezte ki a látottak felett. (Fővárosi Lapok.)

Könyvszemle.

Handbuch der Taubstummenebildung. Im Vereine mit verschiedenen Fachgenossen herausgegeben von *Eduard Walther*, Direktor der königlichen Taubstumm- und Taubstummenelehrer-Bildungs-Anstalt zu Berlin. — Berlin 1895. Verlag von Elvin Staude. 12 Mark.

A nyelvoktatás módszere evvel ki van meritve s következik a vallás-oktatási és pedig külön az általános és evangélikus, külön a katolikus vallás-oktatás; Előbbit még Walther irta, utóbbit pedig Bludau Ágost. Walther bibliai képekkel készíti elő a történeteket, a mikre a legfőbb súlyt helyezi s ezt a harmadik évben kezdi meg. A történetek nyelvezeténél lehetőleg a bibliait kívánja megtartani, sőt a felsőbb osztályokban a bibliából olvastat egyes részeket. A hittant a felsőbb osztályokban tárgyaltatja csak.

Bludau a katolikus gyermekek hitoktatását írta meg általánosságban Walther nézeteit osztva.

A számtani oktatásról Hilger Frigyes ad módszeres utasításokat. A számolás jelentőségét a siketnéma észtehetségének kiművelésére kiemelve czélul tüzi ki a négy alapművelet tudását, a tizedes és közönséges törtek, továbbá a közéletben előforduló számolási módok, végre az egyszerű terület és testmérések ismeretét. — Az oktatást a második évben kezdi meg s a felső két osztály alkalmazott példákat fejt meg. A műveletek megfejtésénél először az új anyagot szemlélteti, azután azt begyakorolja s végül a gyakorlati életre alkalmazza.

A real ismeretek módszerét Köbrich Frigyes dolgozta ki. Az általános czél ismertetése után először a földrajz tanítási módját írja le, kiindulva a szülőföldről, áttérve a hazára s a világra. A tanítás tárgya az V. osztályban a szülőföld, a VI.-ban Németország, a VII.-ben a világrészek, a VIII.-ban politikai és társadalmi felosztás. — A természetisme a VI. VII. VIII. osztályban gyakoroltatik és pedig mind a három évben mind a három országból választott *egyedeken*. — A történelemből mely inkább jellemképzésül szolgál, a két utolsó osztály nyer ismereteket és pedig a jelenből kiindulva egyes nevezetesebb férfiak életrajza s működésének vázolása alapján. Nem a történelmi sorrend, hanem az események fontossága az irányadó. Világtörténelem nem szerepel.

Az írás tanításáról ismét Walther, a rajztanításról, a melynek a gyermek kedély nemesítésénél kiváló szerep jut Bludau mondja el a szükségeseket.

A tornát Riemann Pál méltatja s legalább 3 órát kíván hetenként erre fordítandónak ezenkívül még néhány szót a játék stb. gyakorlására is szán. A fiuk és leányok tanítását külön végezteti.

A kézügyességi oktatásról Weisz Vilmos mondja el nézeteit. Ennek először foglalkoztatás, másodszor testedzés, 3-szor a kéz ügyesítése, 4-szer a beszéd gyakorlása, 5-ször a szellemi fejlődés elősegítése, 6-szor a jellemképzés a czélja. Hogy ezt a czélt elérhesse nem állhat az ipar szolgálatában, hanem általános kézügyességet kell nyújtania.

A női kézimunkák tanításáról Kätzke Bertha ír.

Az ötödik szakaszban a siketnémák társadalmi helyzetéről s azok gondozásáról az életben van szó. Az iskola e tekintetben csak tanácsot adhat, de a gyermek ipari kiképzését nem tekintheti feladatának.

Az iparos pálya felel meg legjobban a siketnémának s az iparágak közül szabó, asztalos, könyvkötő, keztyűs, cipész mesterségek ajánlatosak. A siketnémák tanító mesterei jutalomban részesítendőek, hogy a fáradságos munkára vállalkozzanak. Valási tekintetben szintén igen kevés az, a mit az intézetek nyújta-

nak és nyújthatnak. Évente egyszer jönnek össze valamely intézetben s itt a jelbeszéd segítségével nyerik a vallásban az oktatást. Továbbképzésül lapjaik szolgálhatnak, melyeknek tartalma azonban nem mindig felel meg a követelményeknek. Czélszerű az iparos tanulók számára a továbbképző iskola is oly módon, hogy este 1—2 óráig nyerjenek tanítást. Az egyletek is hasznosak és tekintetben. A munkaképtelen siketnémák számára menházak létesítése is kívánatos.

A könyv végén a siketnémák jogviszonyai vannak elősorolva.

A mint a közöltekből kitűnik, a munka felöleli a történelem kivételével — mindazt, a mi a siketnémák tanítására vonatkozik. Bőven tárgyal mindent, érvel, az ellenkező nézeteket szembeállítja s ez által igen becses tanulmányul szolgál a siketnéma tanítóknak, de szerintem túllő a célon. A leendő siketnéma-tanító, a kinek számára első sorban készült a munka, bő anyagot kap, a melyet átnézni nem képes, a mely nem nyújt világos és határozott ismereteket, e miatt azután megállapodott nézetet nem szerez s szilárd elvek nem fejlődhetnek ki benne. A gyakorlott tanító kritikáját kapja a jelesebb szakférfiak nézeteinek, a mit már az illetők műveinek tanulmányozása alkalmával saját magának úgy is megszerzett, ez a rész reá nézve kevésbé tanulságos. Rövidebb, de határozottabb irányban irt munka a kezdő tanítónak biztosabb vezére, az idősebbnek érdekesebb tanulmánytárgya lett volna. Így az egész azt a benyomást teszi, hogy szerző tanulmányokat végzett a siketnéma-oktatásügy egész mezején s tanulmányainak eredményéhez fűzte saját gondolatait. Ez teszi hosszuvá, néhol hosszadalmassá, a mit *kézikönyvnek* mindenek felett kerülnie kellene.

Másrészt éppen ez a beosztása s terjedelme folytán válik becsessé annak, a kinek az eredeti munkák megszerzése nem sikerül.

Különösen érdekes az összehasonlítása a hallók és siketnémák tanításának s annak a kimutatása, hogy egyik a másikra minő hatással volt.

A munka becsét emeli s a tanulni vágyónak nagy segítségére van az egyes fejezetek végén közölt jegyzék, mely nemcsak az önálló munkák, de a folyóiratokban megjelent czikkek czimeit és szerzőit is közli. Ha valaki p. o. a számtani oktatásról akar bővebben tanulni, az ezen fejezet végén megtalálja az útbaigazítást. — A törekvő tanítónak nem hiányozhat e munka a könyvtárából s én a magam részéről annak megszerzését minden tanító társamnak melegen ajánlom.

Külföldi szemle.

Mesterséges gégefő. Stuart Anderson, sebészeti tanár a sydneyi egyetemen, mesterséges gégefőt szerkesztett, melylyel egy férfinak, akinek a hangszálai fölmondták a szolgálatot, beszélő képességét visszaadta. Ezt jelenti lapjának a „Times“ londoni levelezője és hozzáteszi, hogy bizonyos csövecskék kicserélése által meg lehet változtatni a műgégefőn a hangfekvést is, úgy, hogy annak tulajdonosa nemcsak szoprán, de tenor és basszus hangon is beszél és énekel. (Pesti Hirlap).

Hogyan keletkezett a Volta-bureau? Szakférfaink előtt bizonyára nem ismeretlen név a Volta-bureau, mely körülbelül 125.000 dollár tőkével fáradozik a siketnéma-oktatásügy fellendülésén. Azt hiszem, kevesen mertük volna gondolni, hogy ez intézmény egy szegény siketnéma-tanítónak köszönheti keletkezését s még kevésbbé azt, hogy az a telephon feltalálásával, a mi siketnéma-tanítónak az érdeme, függ össze. Az érdemes ember neve Alexander Graham Bell, kinek Bostonban volt egy kis iskolája, melyben az előszót tanította. Céljának elérésére oly készüléket csinált, melyen a hangok rezgései láthatóvá lettek. A készülék egy 20 cm. hosszú és 10 cm. átmérőjű kéregpapír csőből állt, mely egyik végén igen vékony gummi lappal volt borítva. Amint a csőbe beszélt, azonnal rezgett a gummihártya s amellett más hangnál más alakot is vett fel. Ezen készüléket tökéletesítette és elküldte a philadelphiai kiállításra, hol Don Pedro braziliai császár vizsgálta meg a bizottsággal egyetemben és másnap Mr. Graham Bell neve világhírűvé lett. Pénzes emberekkel szövetkezve tökéletesítette találmányát, melyet ma telephonnak nevezünk. A parisi tud. Akadémia pedig a Napoleon által alapított Volta-díjjal — 50.000 frankkal — jutalmazta a találmányt, mely összegből Graham Bell Volta-laboratoriumot állított fel. Ennek jövedelméből 100000 dollár jutott osztalékául s ezen összegből létesítette a nemesen érző ember a Volta-bureaut. (Blätter für Taubstummenebildung.)

Zádor.

Vegyesek.

Nikolajevits Szwetomir szerb államférfi (Belgrádból) egy ottan szervezendő siketnéma-iskola szempontjából meglátogatta a váci siketnéma-intézetet, hol *Pertik* Gyula h. igazgató kalauzolása mellett megtekintette a berendezést. Miután az intézet vezetésénél használatos és szükséges nyomtatványokkal,

értésítőkkal tájékozás végett a h. igazgató ellátta, teljes megelégedésének kifejezésével távozott, fölhíván egyben már most az igazgatóság figyelmét arra, hogy a módszer tanulmányozása végett alkalmas embert fog küldeni a váczzi intézetbe.

Népszámlálási adatok.

A mult évfolyam első számában közölt népszámlálási adatok kiegészítőjéül utólag közöljük még a következőket.

Évkor szerint van :

0—2 éves	122	21—30 éves	3.843
3—5 „	979	31—40 „	2.140
6—10 „	2.591	41—50 „	1.677
11—15 „	3.528	51—60 „	980
16—20 „	2.403	60-on felül	687

Ismeretlen koru 74.

Családi állapot szerint van :

nőtlen . .	8.998	hajadon . .	7.903
nős . . .	906	férjes . . .	366
özvegy férfi . . .	125	özvegy nő . .	236
elvált „ . . .	4	elvált „ . .	10
ismeretlen)		ismeretlen)	
állapotu) „	277	állapotu)	nő 199.

Olvasni és írni tud :

754 férfi 388 nő (1880-ban összesen 870 tudott).

Olvasni tud : 96 „ 59 „ „ „ 108 tudott).

Sem olvasni sem írni nem tud :

9.460 férfi 8.267 nő (1880-ban 18.896)

(Statisztikai évkönyv).

A II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus összes ülésének tételei. (Az elnöki bizottság által kiküldött albizottság javaslatai). I. Tétel. Az egységes nemzeti közoktatás. E tétel keretében tárgyalatnának általánosságban a különböző köznevelési intézetek tanulmányi és közigazgatási tekintetben, a köznevelési intézeteknek egymással és a szakiskolákkal való szerves összefüggése; különösen pedig: a népnevelési törvény revisiójának alapelvei, a középiskolai törvény revisiójának alapelvei, kapcsolatban az egységes középiskola kérdésével, a szakoktatásnak lehetőleg egységes paedagogiai elvek szerint a szociális igényeknek megfelelő tervszerű fejlesztése, a felsőbb oktatási intézetek kapcsolatba hozása, az egyetemek szaporításának és az egyetemi oktatás nagyobb nyilván-

nosságának ügye, a nevelés alapkérdései kapcsolatban a nők foglalkozási körének kibővítésével s végre az összes köznevelő intézetek tanítói és tanárai képzésének alapelvei. II. Tétel. Állam és iskola. Társadalom és iskola. E tétel keretében tárgyaltnék általánosságban: az állami befolyás emelésének ügye és a társadalom és iskola egymáshoz való viszonya és egymásra való kölcsönhatása; különösen pedig: az iskolák egységes felügyeletének, a szakfelügyelet és az iskolák vezetésének ügye, az autonóm iskolai hatóságoknak és az államkormányának viszonya, az iskolaügy haladásának biztosítására szolgáló intézmények (közokt. tanács, szaksajtó, egyletek, testületek), a közoktatás kiterjesztésére szolgáló intézmények (szabad lyceum, university extension, munkásoktatás, népkönyvtárak, népházak), a tanárok és tanítók társadalmi állásának emelésére irányuló intézkedések. Indítvány a tanítószövetség, a tanítók háza és az egységes tanítói elnevezés ügyében. III. Tétel. Az iskola belső életének szervezete. E tétel keretében tárgyaltnék általánosságban: az iskolai tudományos oktatás, a testi, az erkölcsi és hazafias nevelés főbb elvei, a tanítás koncentrációjának ügye, az erkölcsi nevelés a tanítással és az iskolai élet egyéb momentumaival kapcsolatban; különösen pedig: az internatusok ügye, a testi nevelés, az iskolai és nemzeti ünnepélyek, a kirándulások különösen az iskolai és hazafias nevelés szolgálatában.

Felhívás. A II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus megtartásának idejétől már csak néhány hónap választ el. A rendező-bizottság a magyarországi tanárok, tanítók s nevelők e nagy fontosságú mozgalma érdekében szükségesnek tartja, hogy a kongresszuson résztvenni kívánó tagok számáról, már most tájékozódjék. Felhívja az ország tanárait, tanítóit, kisdédővőit, hogy a kongresszusra mielőbb jelentkezzenek. Különösen kéri a bizottság az egyesületeket, tanítói és tanári testületeket, hogy tagjaikat jelentkezésre bírni és közöttük tagsági gyűjtéseket rendezni sziveskedjenek. A tagsági díjak és jelentkezések *Mauritz* Rezső főreáliskolai igazgató úrhoz, a rendező bizottság pénztárosához (Budapest, VI., Lovag-utca 18.) küldendők. A jelentkezés csak a 2 forint tagsági díj lefizetése esetén érvényes.

Budapest, 1895. október 9.

Az elnökség.

Szerkesztői üzenetek.

W. J. Temesvár. A szabályzatok, tudomásom szerint nemsokára szétküldetnek az egyes intézetekhez. Jelenleg sokszorosítják őket. Annak idején lapunk is közölni fogja. *N. P. Kolozsvár.* Igéretének beváltását reméltem és vártam. *B. S. Vác.* A jelen számból kiszorult. A jövő szám változatlanul fogja hozni. Üdvözlét.

Sajtó alatt van

és

a „Kalauz“ kiadóhivatalában megrendelhető:

A siketnéma-oktatás és nevelés kézikönyve.

Siketnéma-tanítók és tanügybarátok számára
írta

Scherer István.

A mű tartalma:

I. rész.

A siketnémák élet- és lélektana.

II. rész.

A siketnéma-oktatás története.

III. rész.

Phonetika. A beszédszervek és azok működése.

IV. rész.

A siketnéma-oktatás módszertana.

A mű 12—14 iven deczember hóban fog megjelenni és előfizetési ára 1 frt 50 kr. Ez összeg előleges beküldésével a példányok bérmentve küldetnek meg az előfizetőknek.

Ugyancsak a „Kalauz“ kiadóhivatalánál
rendelhető meg a következő tankönyv:

**A siketnémák
tárgyi és alaki nyelvoktatása.**

Írták:

Scherer István

Budapest.

Berinza János

Vác.

I. fok.

Előkészítő nyelvoktatás

az I. iskolaév számára 10 kr.

II. fok.

Gyűjtő nyelvoktatás.

A II. iskolaév számára 20 kr.

A III. „ „ 30 kr.

A IV. „ „ 40 kr.

Tömegesebb megrendelésnél s az összeg előleges beküldésével a példányok bérmentesítettnek.

Bichler I. könyvnyomdája, Budapest, III.